

บทที่ 4

บริบทและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยได้ศึกษาบริบทและศักยภาพทางการเกษตรของกลุ่มและได้คัดเลือกตามศักยภาพทั้งหมด 20 กลุ่ม พบว่า มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในประเด็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 2 อำเภอ 3 ตำบล 3 กลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมภู
2	สันป่าตอง	ทต.บ้านแม่	กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์
3	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

ที่มา: จากการวิจัย

โดยข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ทางการเกษตรของตำบล บริบทและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้ง 3 ตำบล จำนวน 3 กลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียดของศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร ดังต่อไปนี้

4.1 บริบทชุมชน

1) บริบทชุมชนตำบลชมภู อำเภอสารภี

ตำบลชมภู ตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอสารภี และได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสารภี มีลำน้ำแม่สะลาบและลำน้ำพญาคำไหลผ่าน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 13.741 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,676 ไร่ และมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ เทศบาลยางน่อง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลชมภู อำเภอ

สารภี จังหวัดเชียงใหม่ และทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหนองหยก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลชมพูแบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหนองป่าสะ หมู่ 2 บ้านพญาชมพู หมู่ 3 บ้านสุพรรณ หมู่ 4 บ้านท่าคันกวาว หมู่ 5 บ้านทุ่งขี้เสือ หมู่ 6 บ้านบุปผาราม หมู่ 7 บ้านแม่สะลาบ หมู่ 8 บ้านศรีดอนมูล หมู่ 9 บ้านร่มป่าตอง มีประชากร ทั้งหมด 7,215 คน แยกเป็นชาย 3,465 คน แยกเป็นหญิง 3,750 คน โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร (ปลูกสวนลำไย) ค้าขายทั่วไป สำหรับอาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีทั้งรับจ้างในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลชมพู สำหรับอาชีพเสริมในหมู่บ้าน ได้แก่ เย็บผ้า ปักผ้า จำหน่าย เป็นต้น ด้านสาธารณสุขปโภค จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 2,000 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

2) บริบทชุมชนตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง

ตำบลบ้านแม่ เดิมมีสตรีผู้หนึ่งมีสติปัญญาฉลาด ชาวบ้านจึงขนานนามว่า แม่ของหมู่บ้าน และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านแม่" ต่อมาสามีมาลู่ขอและให้นางย้ายไปอยู่ที่เวียงโค้งบ้านฝ่ายชาย แต่นางรักบ้านเกิดมากจึงไม่ยอมแต่งงานด้วย จึงได้ขุดคลองเพื่อตั้งบ้านแม่ให้เป็นเวียงแม่แต่ยังขาดตำบลและอำเภอนาง จึงตั้งหมู่บ้านเป็นตำบลและเป็นอำเภอบ้านแม่ และได้เปลี่ยนชื่อจากตำบลบ้านแม่เป็นตำบล "บ้านแม่" มาจนถึงปัจจุบัน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 16.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,406 ไร่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลลุหว่า ตำบลทุ่งกะโดก และ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลลุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบ้านกาศ กิ่ง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเหมืองฟู หมู่ที่ 2 บ้านเด่น หมู่ที่ 3 บ้านท่าโป่ง หมู่ที่ 4 บ้านจิมพลี หมู่ที่ 5 บ้านร้องธาร หมู่ที่ 6 บ้านสัน หมู่ที่ 7 บ้านร้องขุ่ม หมู่ที่ 8 บ้านแม่ หมู่ที่ 9 บ้านเจดีย์เนิ้ง หมู่ที่ 10 บ้านกัวแลน้อย หมู่ที่ 11 บ้านดง หมู่ที่ 12 บ้านท่าเดื่อ หมู่ที่ 13 บ้านเปียง ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 6,471 คน แยกเป็นชาย 3,062 คน และหญิง 3,409 คน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า ก่อสร้าง ค้าขาย และรับราชการ

3) บริบทชุมชนตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

ตำบลน้ำบ่อหลวง เดิมขึ้นอยู่กับตำบลสันกลาง ต่อมาได้รับอนุมัติแต่งตั้งเป็นตำบลตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2535 โดยใช้ชื่อตำบลตามลักษณะเด่นของบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่ และบ่อน้ำขนาดใหญ่ในภาษาพื้นเมือง เรียกว่า "น้ำบ่อหลวง" หลังจากนั้นมาจึงใช้ชื่อว่า "ตำบลน้ำบ่อหลวง" มีพื้นที่ประมาณ 17,116 ไร่ หรือประมาณ 27.3 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่เป็น ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้

ติดต่อ ตำบลยู่หว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลสันกลาง อำเภอ
สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มี
ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโรงวัว หมู่ 2 บ้านน้ำบ่อหลวง หมู่ 3 บ้านแพะสันใหม่ หมู่ 4
บ้านจอมแจ้ง หมู่ 5 บ้านหนองห้า หมู่ 6 บ้านหนองไหว หมู่ 7 บ้านหัวฝาย หมู่ 8 บ้านห้วยโถ้ง หมู่
9 บ้านต้นแก้ว หมู่ 10 บ้านสันเหนือ หมู่ 11 บ้านหนองหาว มีประชากรทั้งหมด คน แบ่งเป็นชาย
4,914 คน และหญิง 2,537 คน มีครัวเรือน 2,029 ครัวเรือน ประชาชนในตำบลน้ำบ่อหลวง มีอาชีพ
หลักด้านการเกษตรและรับจ้าง แต่อาชีพด้านการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากภาวะ
เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการเลิกจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพรับจ้างต้องเลิกไป และหันมาประกอบอาชีพ
การเกษตรหรือหันไปรับจ้างควบคู่กันไปซึ่งคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด ดังนี้ (1) อาชีพ
เกษตรกรรมและรับจ้าง เฉลี่ยร้อยละ 68 (2) อาชีพรับจ้างอย่างเดียว เฉลี่ยร้อยละ 30 และ (3) อาชีพ
ค้าขายอย่างเดียวและอื่น ๆ เฉลี่ยร้อยละ 2

4.2 บริบทของกลุ่มเกษตรกร

1) กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู

ฟาร์มใช้ชื่อว่า วังมัจฉาพญาชมพู เป็นทั้งศูนย์เรียนรู้การประมง เริ่มตั้งแต่เพาะพันธุ์
ปลา อนุบาลปลา จนถึงออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และเป็นวิสาหกิจชุมชนด้วย มีสมาชิกทั้งหมด 40
กว่าครัวเรือน ซึ่งทำการเกษตรแบบผสมผสานในระบบอินทรีย์แบบครบวงจร โดยมีการทำประมง
ในระบบอินทรีย์ทั้งหมด ได้แก่ ปลาหมอ ปลานิลดำ ปลานิลแดง ปลาสลิด และกบ ในการ
เพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาจะเลี้ยงด้วยระบบธรรมชาติทั้งหมด มีระบบกรองน้ำ บ่อพักน้ำ และพืชน้ำที่ช่วย
กรองสารพิษ ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งขายสินค้าแบบแปรรูปเป็นปลาแดดเดียวและปลาสาม ส่วนกบจะ
ขายเฉพาะลูกกบเท่านั้น สินค้าที่เป็นตัวหลักของกลุ่ม คือ ปลาสลิด สินค้าของกลุ่มมีการใช้
เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และ line) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย

2) กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ ประธานกลุ่ม คือ คุณสมพล ใหมจันทร์ มีสมาชิก 14 คน
ซึ่งปลูกข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 ข้าวแดง และข้าวไรซ์เบอร์รี่ เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญ การปลูก
ดูแล สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้และเก็บเกี่ยวข้าว ทางกลุ่มจะมีตัวแทนกลุ่มสลับกัน
ไปเรียนรู้จากหน่วยงานราชการ แล้วนำมาสอนสมาชิกในกลุ่ม ผลผลิตของกลุ่มจะขายส่งไปยัง
บริษัทเอกชนที่ทำสัญญาร่วมกัน

3) เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีสมาชิกทั้งหมด 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแต่ละคน ทั้ง (1) เรื่องโรคของพืช การใช้สารอินทรีย์ และชนิดพันธุ์หอมหัวใหญ่ (2) เรื่องการใช้ปุ๋ยเคมี และ (3) เรื่องการใช้สารเคมี ผลผลิตอยู่ในระดับอาหารปลอดภัย ผลผลิตมีคุณภาพดี ไม่มีกลิ่นที่แรงมาก ผลสวย โดยจะขายส่งให้แก่พ่อค้าคนกลาง รับซื้อหน้าฟาร์ม และขายส่งแก่พ่อค้าตามตลาดนัดทั่วไป

4.3 ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

การวิจัยได้ศึกษาทั้งบริบทและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 2 ตำบล 3 กลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพในการพัฒนา เมื่อเปรียบเทียบกับประชมคมอาเซียน โดยใช้การวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis หาจุดแข็ง โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรค มีรายละเอียด ดังนี้

1) กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรจุดแข็งและโอกาส ได้แก่ การทำเกษตรในระบบอินทรีย์แบบครบวงจร สินค้าเกษตรมีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูง โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพทุกครั้งก่อนนำไปจำหน่าย ในกลุ่มเกษตรกรมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูปสินค้าเกษตร กลุ่มมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม การตลาดสินค้าของกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และ line) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานขั้นปลอดภัย (Safety Level) มาตรฐานการปฏิบัติทางการประมงที่ดี (Good Aquaculture Practice, GAP) ผู้นำกลุ่มและสมาชิกเกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่ การตลาดมีการแข่งขันกันในพื้นที่สูง ทั้งด้านราคาและปริมาณ กลุ่มเกษตรกรยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าในแต่ละรอบการผลิตได้

2) กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรจุดแข็งและโอกาส ได้แก่ กลุ่มมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้ มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร มีตลาดรับรองสินค้าเกษตรของกลุ่ม สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่ (บริษัทเอกชน) จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่ ตลาดสินค้ายังไม่มีหลากหลาย

3) เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรจุดแข็งและโอกาส ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องโรคพืช การใช้สารอินทรีย์ และชนิดของพันธุ์พืช มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร มีตลาดรับรองสินค้าเกษตรของกลุ่ม พื้นที่ทำการเกษตรเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชและมีปริมาณน้ำเพียงพอสินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศ จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่ อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางยังมีไม่มาก สินค้าเกษตรมีการแข่งขันกัน ทั้งในอำเภอและต่างจังหวัด

